

Low Input schapenbedrijf beperkt arbeid

Kees Jagtenberg

De arbeid op het lowinput schapenbedrijf kon in de afgelopen jaren op een laag niveau worden gehouden. Zonder de bedrijfsadministratie was de arbeid bijna drie uur per aanwezige ooi. De arbeidsregistratie heeft een goed beeld gegeven van de verdeling van de arbeid over het jaar en over de verschillende werkzaamheden. Duidelijk is dat de dagelijkse controle de meeste arbeid per jaar vraagt, terwijl in mei tijdens de lammerperiode de arbeidsbehoefte vrijwel verdrievoudigt.

Het schapenbedrijf

Het houden van schapen wordt veelal gerekend tot de wat extensievere bedrijfstypen, die een relatief beperkte inzet van arbeid vragen.

Wanneer echter gezocht wordt naar gegevens over de behoefte aan arbeid bij het houden van schapen zijn weinig gegevens beschikbaar. In het algemeen wordt uitgegaan van een arbeidsbehoefte die ligt tussen de 6 tot 8 uur per gemiddeld aanwezige ooi per jaar. Door verschillen in de bedrijfsopzet kunnen individuele bedrijven hier duidelijk van afwijken. Het ontbreken van duidelijke cijfers heeft aan de arbeidsregistratie op het low input schapenbedrijf een extra impuls gegeven.

Aflamperiode

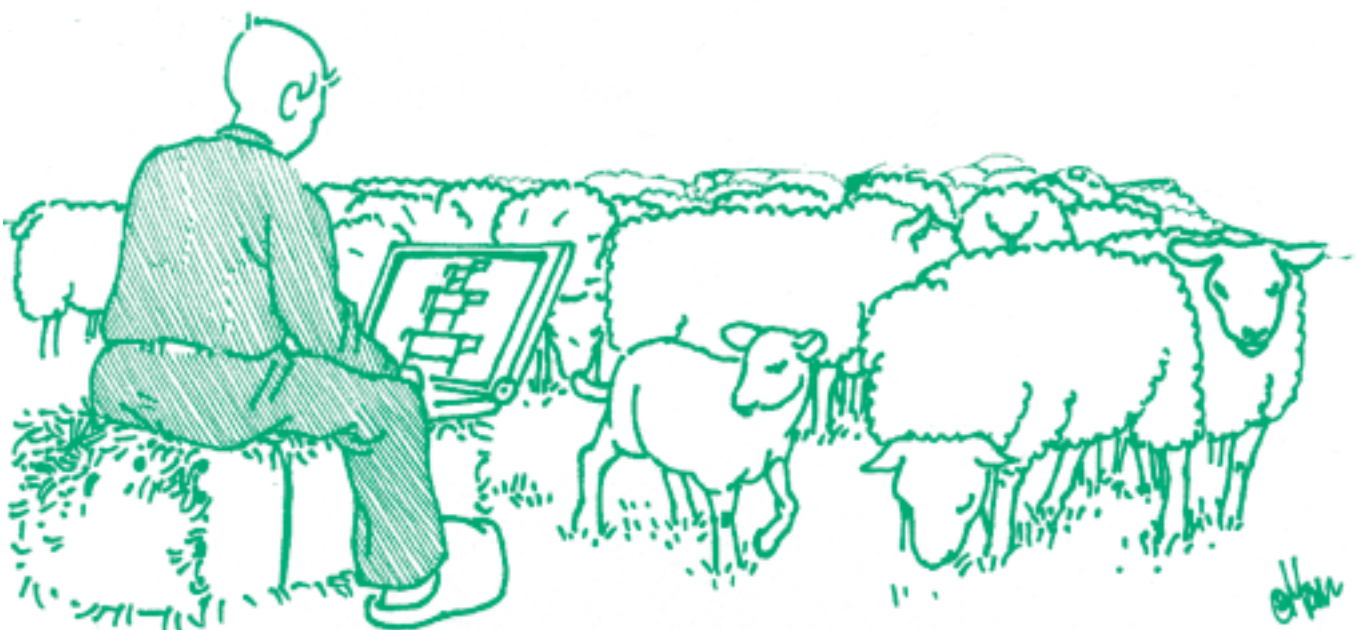
De arbeidsbehoefte in de schapenhouderij kent één heel duidelijke piek, de lamperiode. Deze duurt veelal ongeveer twee maanden en concentreert zich op veel bedrijven rond maart. Op het low input schapenbedrijf is de lamperiode verschoven naar de maand mei. Belangrijkste redenen hiervoor zijn het afwezig zijn van bedrijfsgebouwen en de dan aanwezige ruime grasvoorraad. Hierdoor is het verstrekken van

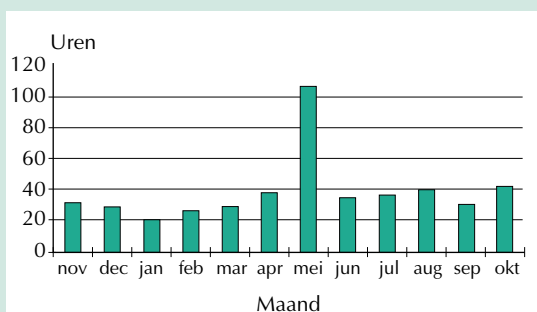
Bedrijfsprofiel low input schapenbedrijf

- Goed verkaveld bedrijf
- Bedrijfsoppervlakte 10,4 ha
- Geen gebouwen en machines
- Gemiddeld 180 ooiën
- Lammen in een legertent
- Arbeid op afroep beschikbaar
- Scheren en sloot schonen in loonwerk
- Gras voor voederwinning op stam verkopen

krachtvoer aan ooiën en lammeren niet nodig. Ook de goede graskwaliteit en de hogere temperaturen in mei dragen bij aan een goede uitgangssituatie. De maand mei piekt dan ook met de arbeidsbehoefte (zie figuur 1). De uitloop naar andere maanden is beperkt doordat gestreefd wordt naar een geconcentreerde lamperiode. Aldus betreft de lamcontrole, vooral ook tijdens de nacht, een vrij beperkte periode. Tijdens de lamperiode worden te lammen ooiën elke drie uur gecontroleerd van 's morgens 03.00 uur tot 's avonds 22.00 uur. Naast het lammen van de ooiën vraagt ook de

De dagelijkse controle van de schapen kost op jaarbasis de meeste tijd.

Figuur 1 Arbeid gemiddeld per maand op het low input schapenbedrijf

opvang van de lammeren veel tijd. De eerste dagen lopen slechts enkele ooien met lammeren in een apart weiland voor gewinning en herkenning. Het doorschuiven van de ooien naar grotere groepen vraagt dan meer tijd. De bestede tijd aan lammen nam de laatste drie jaren toe van 76 uur in 1996 tot 89 uren in 1998. Deze toename paste in het streven de lammersterfte zeer beperkt te houden. Het aantal levend geboren dieren werd hierdoor duidelijk positief beïnvloed.

Onderverdeling werkzaamheden

De werkzaamheden op het schapenbedrijf zijn in een aantal handelingen te verdelen. Voor een beeld van de verdeling van de werkzaamheden op het low input schapenbedrijf werd de beste-

de tijd geregistreerd met een codering voor de handeling. Omdat aanvankelijk niet duidelijk was hoe de verdeling over de diverse werkzaamheden zou zijn, werden 30 coderingen voor handelingen geformuleerd. In tabel 1 zijn deze handelingen samengevoegd tot een tiental omschrijvingen.

De arbeid was op afroep beschikbaar zodat er geen leegloopuren voorkwam en doordat er geen mechanisatie is, werden mestaanwending en het slootschonen uitgevoerd door een loonwerker. Ook het scheren van de schapen werd door een gespecialiseerd bedrijf uitgevoerd. De bedrijfsadministratie is niet in de geregistreerde tijd meegenomen.

De tijd die per jaar op het schapenbedrijf wordt besteedt, is beperkt. Uitgesplitst naar werkzaamheden blijkt dat de arbeidsbehoefte is toegenomen in de loop van de jaren. Zo nam in de tijdsbesteding de tijd voor het plaatsen van rasters toe. Dit komt door het trekken van een extra draad voor de lammeren en de compacter aflamperiode waardoor vaker kleine weilanden worden gemaakt om ooi en lammeren aan elkaar te laten wennen. De dagelijkse controle is in omvang de grootste post. Toch nam de tijd die hieraan besteed werd jaarlijks af. Mede op aandringen van de begeleidingsgroep is de dagelijkse controle meer en meer gericht op perioden waarin deze het meest wenselijk is. Dus niet meer dagelijks controleren in perioden dat er

Tabel 1 Arbeidsuren voor een aantal handelingen

Boekjaar	1995/96	1996/97	1997/98	Gemiddeld	Procentueel
Dagelijkse controle	160	127	118	135	30
Diervverzorging	23	45	52	40	9
Klauwverzorging	29	48	112	63	14
Bijvoeren	12	60	21	31	7
Vee aan- en afvoer	7	3	8	6	1
Graslandverzorging	4	0,3	3	2	0
Omweiden	12	8	19	13	3
Rasters plaatsen/onderhoud	54	94	82	76	16
Dekcontrole + tuigen	7	5	14	9	2
Controle lammen	76	80	89	82	18
Totaal arbeid	382	469	518	456	100
Uren per ooi	2,2	2,6	2,9	2,5	

geen lammeren op het bedrijf aanwezig zijn. De controle dient juist te worden opgeschroefd in perioden waarin de kans op calamiteiten toeneemt.

De bewerkingen dier- en klauwverzorging lopen vooral in het laatste jaar sterk op. Een belangrijke oorzaak hiervoor is het toch wel extreem natte jaar 1998. Een andere reden kan zijn dat in het eerste jaar van het onderzoek de dieren op nieuw ingezaaid land liepen. Er is dan sprake van een vrij schone uitgangssituatie waardoor de besmettingsdruk beperkt bleef. De tijd voor bijvoeren varieerde afhankelijk van de toegepaste voermethode en de duur van het bijvoeren. Voor de duur van een aantal werkzaamheden speelt een belangrijke rol of bij uitscharen in de winterperiode de dieren in een of meerdere koppels lopen en of de percelen zijn afgerasterd. In de winterperiode werden de ooiën bij omringende veehouders geweid waar deels rasters aanwezig waren.

Arbeidsfilm gedurende het jaar

De verdeling van de arbeidsbesteding in de schapenhouderij gedurende het jaar is voor een belangrijk deel afhankelijk een aantal bedrijfskenmerken als verkaveling, het al dan niet uitscharen en de lengte van de lamperiode. De relatief hoge arbeidsbehoefte in oktober tot en met december komt voornamelijk voor rekening van het plaatsen van rasters op de inschaarblijven en het klauwbekappen in die periode. Met het bekappen kan enigszins in de tijd worden geschoven maar veel werkzaamheden zijn vrij sterk periodegebonden. Van de in figuur 1 aangegeven werkzaamheden per maand springt alleen de lamperiode er duidelijk uit. De overige maanden een vrij regelmatig arbeidsgebruik dat varieert tussen de 20 en 40 uur. Werkzaamheden die per keer duidelijk veel tijd vragen en veelal niet door een persoon kunnen worden uitgevoerd zijn het klauwbekappen en het ontwormen en/of wassen van ooiën en lammeren.